

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Codi: 104703

Crèdits: 6

Caràcter: FORMACIÓ BÀSICA

Matèria: TEORIA

Curs: SEGON

Semestre: PRIMER

Equip docent: Joana Hurtado Matheu i Núria Gómez Gabriel

Hores de dedicació: 150h

Hores lectives: 68h

Hores autònomes: 82
h

CONTINGUTS DE LA MATÈRIA

Aquesta matèria entén la teoria com un camp obert per a la problematització i la conceptualització. L'objectiu general de la matèria és treballar capes i nivells diversos i heterogenis entorn de l'espai, l'objecte i la imatge que adquireixen sentit en l'itinerari personal de l'estudiant com a investigador en arts i dissenys. En les assignatures de la matèria, es tractaran i s'entrecreuran fonaments i línies teòriques històricament rellevants entorn dels tres conceptes clau per confrontar-los amb pràctiques, discursos i teories actuals; s'analitzaran els mecanismes a partir dels quals l'espai, l'objecte i la imatge operen i activen la seva capacitat comunicativa; es treballarà de manera articulada amb la pràctica de l'estudiant.

Assignatures de la matèria:

ESPAI, OBJECTE I IMATGE: PROCESSOS DE SIGNIFICACIÓ

ESPAI, OBJECTE I IMATGE: VISIONS TRANSVERSALS

ESPAI, OBJECTE I IMATGE: PROCESSOS DE SIGNIFICACIÓ.

Aquesta assignatura, integrada a la matèria de Teoria de segon curs del Grau en Arts i Disseny, ocupa una posició clau en la formació conceptual de l'estudiantat i ofereix un marc teòric per comprendre com es produeix el sentit en la cultura visual, material i espacial contemporània. Parteix d'una premissa central segons la qual la imatge, l'objecte i l'espai no tenen un significat inherent, sinó que el sentit emergeix en règims històrics de visualitat, materialitat i espacialitat inscrits en estructures institucionals i dispositius tècnics, així com en relacions de poder que condicionen allò visible, allò habitable i allò utilitzable.

Els continguts s'articulen a partir de la interrelació entre imatge, objecte i espai, amb l'objectiu d'analitzar tant la configuració moderna dels processos de significació com les seves transformacions en l'època global. El mapa de continguts es planteja com un índex de problemes i, alhora, com una caixa d'eines transferible a casos concrets d'arts i disseny, incloent dispositius museístics, espais expositius i cultures materials contemporànies. Des d'un punt de vista metodològic, el curs combina elaboració conceptual amb lectura i escriptura acadèmica, així com anàlisi aplicada, assegurant la connexió entre teoria i pràctica i promovent un pensament crític, fonamentat i situat.

OBJECTIUS

Des del punt de vista de la formació de l'estudiantat, els objectius en termes actitudinals, metodològics i instrumentals s'orienten a proporcionar eines i recursos teòrics i conceptuals que permetin iniciar i desenvolupar processos d'exploració en el camp de les arts i els dissenys, així com a fomentar una actitud oberta davant les qüestions plantejades i a afavorir dinàmiques de treball col·laboratives i participatives a l'aula. En aquest marc, es busca consolidar una pràctica de lectura interessada i compartida que permeti extreure informació rellevant dels textos i reelaborar-la en funció de contextos específics, alhora que es desenvolupen habilitats per a la recerca d'informació vinculada a les necessitats dels exercicis plantejats. Igualment, es treballa l'organització de la informació mitjançant recursos escrits i gràfics i la capacitat d'estructurar idees en textos de producció pròpia amb coherència i rigor.

Pel que fa als objectius específics de contingut, l'assignatura es proposa introduir i consolidar el coneixement dels fonaments teòrics i conceptuals de l'espai, l'objecte i la imatge, tot reconeixent les principals línies de pensament que han articulat els estudis i les investigacions en aquest àmbit. Així mateix, es pretén comprendre el caràcter dinàmic i relacional d'aquests tres termes quan es despleguen en contextos pràctics, atenent els processos de producció i les mediacions tècniques implicades, així com les formes d'ús i les condicions socioculturals que en determinen el sentit. En aquest sentit, es treballa perquè l'estudiantat pugui abordar aquests elements des d'una perspectiva situada i crítica, capaç de connectar els marcs teòrics amb casos concrets de les arts i els dissenys contemporanis.

CONTINGUTS

INTRODUCCIÓ

Modernitat com a paradigma cultural de significació i els seus desplaçaments en la postmodernitat i l'època global.

Règims de visualitat, formes de normativitat i construcció del cos en relació amb els processos de significació.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

IMATGE

La imatge en la modernitat entesa com a representació delimitada i com a obra autònoma dins d'un règim estètic i disciplinari.
Fonaments filosòfics i institucionals que han consolidat aquests models i revisió crítica de la seva aparent neutralitat.
Reconfiguracions contemporànies de la imatge en el context global i digital, amb atenció als processos de producció, circulació i recepció del sentit.
Aproximacions des dels estudis visuals, la semiòtica i la iconologia com a eines per a l'anàlisi cultural de la imatge.

OBJECTE

L'objecte en la modernitat considerat com a artefacte funcional i com a mercaderia dins del sistema de producció.
Constitució disciplinària i marcs econòmics i socials que n'han determinat els usos i significats.
Transformacions contemporànies de l'objecte en relació amb la cultura material i els contextos tecnològics.
Introducció als nous materialismes i a les objectologies per analitzar l'agència de la matèria i la seva dimensió ecològica i tecnopolítica.

ESPAI

L'espai en la modernitat concebut com a contenidor homogeni, mesurable i governable.
Dispositius de control i representació que han estructurat la seva comprensió i ús.
Desplaçaments contemporanis que entenen l'espai com a producció social i com a realitat relacional.
Anàlisi del gir espacial i de les infraestructures globals per comprendre les implicacions polítiques de l'espai.

PERSPECTIVES TRANSVERSALS

La perspectiva feminista com a criteri epistemològic que revisa mecanismes d'absència i legitimitat en la construcció del coneixement.
Incorporació de perspectives del Sud Global des d'una aproximació no extractiva que qüestiona les categories universals i el cànon institucional.

EINES INSTRUMENTALS

Introducció a la semiòtica i a la iconologia com a marcs per a l'anàlisi crítica de la producció de sentit en imatges, objectes i espais, amb atenció als processos de significació, als codis culturals i als contextos de circulació i recepció.
Aplicació d'eines d'anàlisi que permeten identificar estructures de representació, règims de visualitat i formes de mediació, així com interpretar les relacions entre forma, significat i context en pràctiques artístiques i de disseny.

REGISTRES DE LECTURA

Desenvolupament dels registres de lectura com a pràctica d'escriptura i pensament crític orientada a l'anàlisi, síntesi i interpretació de textos teòrics, amb l'objectiu d'establir relacions entre marcs conceptuals i casos d'estudi.
Articulació progressiva dels registres al voltant de la imatge, l'objecte i l'espai, afavorint una comprensió transversal dels processos de significació i promovent la capacitat de situar les lectures en contextos històrics, culturals i disciplinaris.
Consolidació d'habilitats per extreure idees clau, formular arguments propis i integrar referents teòrics en el desenvolupament de projectes, reforçant la connexió entre teoria i pràctica des d'una perspectiva crítica i situada.

METODOLOGIA

L'assignatura s'organitza entorn de la interrelació entre imatge, objecte i espai i es desplega mitjançant un model integrat d'ensenyament-aprenentatge orientat al desenvolupament progressiu de competències conceptuals, metodològiques, crítiques i comunicatives. Aquest plantejament articula de manera constant fonaments teòrics, eines d'anàlisi i pràctiques contextualitzades pròpies de les arts i els dissenys. Les sessions combinen treball conceptual amb activitats dirigides i espais de treball col·laboratiu, a partir de la problematització de continguts, l'anàlisi guiada de materials i el debat argumentat, amb l'objectiu de situar les pràctiques en el seu context i construir una mirada crítica informada. Paral·lelament, es desenvolupa un treball instrumental centrat en la lectura crítica, la recerca i l'escriptura acadèmica, mitjançant la lectura sistemàtica de textos, l'elaboració de registres de lectura i la producció progressiva de textos propis, que permet adquirir eines per a la selecció, organització i interpretació de la informació.
Aquest procés es completa amb un eix pràctic i aplicat basat en l'anàlisi d'imatges, objectes i espais, l'estudi de casos i el desenvolupament d'exercicis d'interpretació crítica i projectes, que afavoreixen la transferència dels aprenentatges a situacions pròpies del camp artístic i del disseny. De manera transversal, la metodologia adopta un enfocament constructivista i dialògic que promou la participació activa, l'autonomia progressiva i la corresponsabilitat, i entén l'aula com un espai de producció col·lectiva de coneixement amb un professorat que acompanya i regula el procés formatiu.

ACTIVITATS FORMATIVES

Hores de dedicació: 150h
Hores activitats dirigides: 45h (30%)
Hores activitats supervisades: 15h (10%)
Hores aprenentatge autònom: 82h (55%)
Hores activitats d'avaluació: 8h (5%)

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Activitat dirigida:

Presentació i discussió de continguts teòrics, referències i casos d'estudi, així com visites o intervencions puntuals d'experts. La metodologia combina l'exposició de continguts amb la valoració i la discussió crítica col·lectiva, i incorpora el debat a partir de materials pràctics. A l'inici de cada sessió, l'equip docent planteja les qüestions a desenvolupar mitjançant explicacions orals, suports audiovisuals i preguntes adreçades al grup classe.

Activitat supervisada:

Seguiment continuat per part de l'equip docent, amb espais de discussió i posada en comú dels continguts treballats i realització d'exercicis a l'aula o al taller. La metodologia se centra en l'assessorament dels processos de formalització del treball propi, així com en la tutorització dels processos metodològics i dels resultats parcials. Inclou presentacions públiques i discussió crítica col·lectiva. Les activitats comprenen la posada en comú de materials, la recerca i l'organització d'informació, exercicis de lectura interessada i col·laborativa, treball de conceptes i arguments, elaboració de mapes conceptuals i producció de textos.

Activitat autònoma:

Treball individual orientat a la recerca de documentació, incloent fonts primàries, bibliografia, casos d'estudi i referents, així com la lectura de textos i el desenvolupament de pràctiques pròpies. La metodologia posa l'èmfasi en el tractament de la informació i en la lectura comprensiva, tant de textos com d'elements formals i materials. Inclou la lectura i elaboració de registres de lectura pautats, exercicis de recerca i organització de la informació i producció de textos segons criteris establerts.

Activitat d'avaluació:

Presentació dels exercicis i dels resultats, tant parcials com finals, amb processos de comentari i revisió, individuals o en grup. L'avaluació s'estructura a partir del treball continu amb textos i materials, la participació i implicació en les dinàmiques d'aula i el desenvolupament d'un exercici de recerca i producció textual amb seguiment al llarg del curs.

PROGRAMACIÓ

L'assignatura es desplega setmanalment durant 18 setmanes, és a dir, sessió per setmana seguint la següent distribució:

Sessió 1. Presentació de l'assignatura. Activitat d'aula: ideogrames heretats i disrupcions.

Sessions 2–3. La imatge des de les visions heretades de la Modernitat i les noves visions posteriors. Càpsula instrumental sobre documentació. Caixa d'eines per a l'anàlisi de la significació de la imatge, l'objecte i l'espai en les pràctiques culturals.

Sessió 4. Registre de lectura (Imatge). Entrega del treball 1 (individual) i activitat autoavaluativa.

Sessions 5–6: L'espai des de les visions heretades de la Modernitat i les noves visions posteriors. Càpsula instrumental en recursos per a l'escriptura: models de text i textualitat, concepte i conceptualització, síntesi de les idees i expressió lingüística.

Sessions 7. Registre de lectura (Espai). Càpsula instrumental en sistemes d'organització de la informació.

Sessió 8–9. L'objecte des de les visions heretades de la Modernitat i les noves visions posteriors.

Sessió 10. Registre de lectura (Objecte). Entrega del treball 2 (individual) a l'equip docent.

Sessió 11. Pràctica de situació (en grup) transversal al contingut de l'assignatura.

Sessió 12. Retorn del treball 2 i sessió conjunta de revisió i reordenació dels conceptes i principals perspectives teòriques i analítiques treballades. Elaboració de mapes conceptuals i altres sistemes d'organització e la informació a l'aula.

Sessió 13-14. Reforç, ampliació i acompanyament del treball individual a l'aula.

Sessió 15. Presentacions a l'aula.

Sessió 16. Lliurament final del treball 1, 2 i 3 a l'equip docent.

Sessió 17. Tancament de l'assignatura a l'aula. Comunicació de notes i tutories.

Sessió 18. Recuperacions.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

SISTEMA D'AVUACIÓ

En l'avaluació es té en compte: els coneixements i resultats d'aprenentatge mínims per tal d'assolir les competències del'assignatura; a partir d'aquests mínims, avaluem els itineraris individuals i formes de compromís i implicació en les pro- postes realitzades.

SISTEMA D'AVUACIÓ COMÚ A LA MATÈRIA

Avaluació continua a través del seguiment del procés d'aprenentatge, visites i/o altres activitats col·lectives. (25%).
Avaluació continua de l'exposició i/o realització d'exercicis i treballs (80%).

ACTIVITATS D'AVUACIÓ I CRITERIS D'AVUACIÓ PARCIALS

Activitat d'avaluació 1: 25%.

"Saber citar": elaboració d'una bibliografia argumentada. S'avaluarà: la recerca de fonts, la citació, les relacions de textos sobre espai, objecte i imatge en arts i disseny.

Activitat d'avaluació 2: 25%.

Saber escriure, saber mirar: elaboració d'un resum-síntesi d'un text i relació amb casos d'estudi en arts i disseny degudament argumentats. S'avaluarà: la claredat i la idoneïtat de fonts i casos.

Activitat d'avaluació 3: 25%.

Saber escriure, saber mirar: elaboració d'un text amb vincles i arguments propis, i elaboració d'una bibliografia i un sistema de citació final que inclogui tot el procés. S'avaluarà: la comprensió dels continguts, les fonts i els casos, la idoneïtat en la relació dels vincles en arts i disseny i la implicació en l'autoavaluació col·lectiva.

Activitat d'avaluació 4 (contínua i transversal): 25%.

Exercicis de lectura i discussió a l'aula a través de càpsules de comprensió de les lectures. Activitat individual i grupal.

SISTEMA DE RECUPERACIÓ

La nota mínima mitjana de curs ha d'estar entre 4 i 4,99.

L'alumne/a ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim dedues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura.

L'assistència ha d'haver estat igual o superior al 80% de les hores lectives presencials.

PROVA DE SÍNTESI AVUACIÓ DE SEGONA CONVOCATÒRIA

Entrega d'un text argumentatiu de màxim 1500 paraules. El text haurà de contenir un títol i subtítol, una pregunta de recerca sobre els exios de l'assignatura (teoria de l'Objecte, Imatge i Espai de la modernitat i postmodernitat) i un mínim de 3 referents pràctics i 5 de teòrics. Tanmateix, adjunt al treball de redacció, s'haurà d'entregar un resum del mateix de 150 paraules màxim i una bibliografia argumentada. Es valorarà la idoneïtat del tema tractat en relació als continguts de la matèria, l'estructura del text i la claredat dels arguments, així com també una correcta aplicació de la guia de citació de l'Escola Massana.

RESULTATS D'APRENTATGE

RRAA de Titulació

KT01. Identificar els continguts, llenguatges i perspectives fonamentals per a l'anàlisi de la pràctica cultural contemporània en les seves diverses manifestacions.

KT03. Identificar els elements comuns i els específics en els diferents llenguatges creatius.

ST03. Analitzar la relació entre els processos creatius en art i disseny i els processos de transformació social en entorns nous i contextos canviants i multidisciplinaris.

CT02. Resoldre encàrrecs concrets externs en l'àmbit creatiu amb coneixements, tècniques i metodologies transdisciplinàries.

RRAA de Matèria

KM10. Reconèixer els fonaments conceptuals i discursius de les teories de l'objecte, l'espai i la imatge en exemples concrets de textos sobre art i disseny (KT01).

KM11. Indicar els processos de significació de l'objecte, l'espai i la imatge en exemples concrets d'obres d'art i disseny (KT03).

SM10. Interpretar els textos teòrics sobre l'espai, l'objecte i la imatge de manera posicionada (ST03).

CM09. Crear mapes conceptuals i esquemes d'organització de la informació a partir dels textos sobre l'espai, l'objecte i la imatge presentats a l'aula (CT02).

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

RRAA d'Assignatura

KA01. Reconèixer els principals marcs conceptuals que han estructurat la comprensió moderna de la imatge, l'espai i l'objecte (KM10, KT01).

KA02. Descriure els processos de significació que operen en imatges, objectes i espais concrets, identificant-ne dispositius formals, culturals i institucionals (KM11, KT03).

SA01. Interpretar textos teòrics sobre espai, objecte i imatge de manera argumentada i posicionada, integrant-los en l'anàlisi de casos concrets (SM10, ST03).

CA01. Elaborar mapes conceptuals i esquemes analítics que organitzin de manera coherent els principals marcs teòrics sobre espai, objecte i imatge, establint relacions jeràrquiques i conceptuals entre idees (CM09, CT02).

BIBLIOGRAFIA

ALBET, Abel; BENACH, Nuria (eds). *Doreen Massey: un sentido global del lugar*. Barcelona: Icària, 2012.

BAL, Mieke. *Tiempos trastornados. Análisis, historias y políticas de la mirada*. Madrid: Akal, 2016.

BAUDRILLARD, Jean. *El sistema de los objetos*. Madrid: S. XXI, 2010.6

BERGER, John. *Modos de ver*. Barcelona: Gustavo Gili, 2000.

ROWAN, Jaron; BOSERMAN, Carla; ROCHA, Jara. La materia contraataca: una tentativa objetológica. *Revista de comunicación* [en línia]. 2015, n.º 9, p. 80-97. [consultat: 18 setembre 2023].

COLOMINA, Beatriz. *Arquitectura de Rayos X*. Barcelona: Puente Editores, 2019

FERNÁNDEZ, Roberto. *El pueblo silencioso o las dificultades y desafíos de una historia de los objetos*. Registros. Mardel Plata. 2012, 8, n.º 8, p. 2-16.

FRANCALANCI, Ernesto L. *Estética de los objetos*. Madrid: Machado, 2010.

GARCÉS, Marina. Visión periférica. Ojos para un mundo común. BUITRAGO, Ana (Ed.). *Arquitecturas de la mirada*. Barcelona: Cuerpo de Letra, 2009, p.77-96.

GUARDIOLA, Ingrid. *L'ull i la navalla. Un assaig sobre el món com a interfície*. Barcelona: Arcadia, 2018.

LEFEBVRE, Henri. *La producción del espacio*. Madrid: Capitán Swing, 2013.

LIPPARD, Lucy R. *Yo Veo/Tú Significas*. Bilbao: Consonni, 2016.

PALLASMAA, Juhani. *Los ojos de la piel*. Barcelona: Gustavo Gili, 2006. pp. 15-39

SILVERMAN, Kaja. *El umbral del mundo visible*. Madrid: Akal, 2009.

SONTAG, Susan. *Contra la interpretación y otros ensayos*. Barcelona: Seix Barral, 1984.